

CRNA GORA

Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

Broj: 01-128/25- 6027/1

Podgorica, 9. septembar 2025. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioritetnih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2026. godini

Sektorska analiza se sastoji od osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama i predstavlja osnov za utvrđivanje prioritetnih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekuci za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredjeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritetne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritetna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navešti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volontiranja	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☒ zaštita lica s invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ odživi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ Nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ Umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ Kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrdene posebnim zakonom (navesti koje):		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2025. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

- 2.1. Navedi prioritete probleme u oblasti(ima) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Iako je posljednjih godina evidentan napredak u oblasti zaštite osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori, ova populacija se u svakodnevnom životu još uvijek susrijeće sa dugotrajnim i i višeslojnim izazovima koji otežavaju njihovu punu društvenu, ekonomsku i političku inkluziju. Ključni problemi djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju, kao i odraslih i starijih lica sa invaliditetom su različite vrste diskriminacija i socijalna isključenost, ekonomska zavisnost, fizička nepristupačnost, nedovoljno razvijene usluge deinstucionalizacije i podrške i održivosti usluga za podršku za život u zajednici, kako onih predviđenih zakonom, tako i onih inovativnih koje mogu unaprijediti sistem u ovom smislu.

Diskriminacija potiče iz predrasuda, stereotipa i nepristupačnog okruženja, što ograničava puno uživanje prava, aktivno učešće u društvu i jednak pristup resursima. Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje po osnovu invaliditeta čija su svrha ili posljedica umanjivanje ili poništavanje priznanja, uživanja ili korišćenja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda ravnopravno s drugim osobama na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom polju. Uključuje sve oblike diskriminacije, kao i uskraćivanje razumnih adaptacija.¹ Ovdje je važno istaći da se pored neposredne i posredne diskriminacije OSI pojavljuju i oblici sistemske diskriminacije, koja proizilazi iz politika i institucija koje ne prepoznaju potrebe osoba sa invaliditetom, zatim višestruke diskriminacije, kao i ponovljena i produžena diskriminacija.

Višestruka diskriminacija predstavlja diskriminaciju učinjenu prema istom licu ili grupi lica po više osnova, odnosno više ličnih svojstava istovremeno. Odnosi se na situaciju u kojoj osoba doživljava diskriminaciju po dva ili više osnova, što kao posljedicu ima diskriminaciju koja je složena ili pogoršana.²

Ponovljena diskriminacija je ona učinjena više puta prema istom licu ili grupi lica, dok je **produžena diskriminacija** učinjena u dužem vremenskom periodu prema istom licu ili grupi lica.³ Prema istraživanju⁴ Udruženja mladih sa hendikepom Cme Gore iz 2022. godine, 55% ukupnog broja ispitanika je izjavilo da su osobe s invaliditetom svakodnevno diskriminisane u društvu. U istom istraživanju, isti procenat ispitanika je izjavio da su OSI najugroženija i najmarginalizovanija grupa.

¹ Radovanović A, *Leksikon ključnih pojmova u oblasti ljudskih prava OSI*, UMHCg, Podgorica, 2021, str. 10, dostupno na: <https://umhcg.com/publikacije/>

² Ibid, str. 35

³ *Zakon o zabrani diskriminacije* ("Sl. list CG", br. 46/2010, 40/2011 - dr. zakon, 18/2014 i 42/2017), čl. 20, stav 1, tačke 2 i 3

⁴ Vujčić M, Šćepanović M, Sokić D, *Istraživanje o diskriminaciji osoba s invaliditetom (OSI) i članova porodica OSI, poznanika ili srednika OSI*, UMHCg, Podgorica, 2022, str. 6 i 9, dostupno na: <https://umhcg.com/publikacije/>

Popisom stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine podaci MONSTAT-a pokazuju da od ukupnog broja stanovnika, 5,6% (33.457) čine osobe koje imaju priznat status invaliditeta, osobe sa barem jednom smetnjom u svakodnevnim aktivnostima 8,54% (53.251). Kada govorimo o vrstama smetnji (po procentu ukupne populacije) podaci su sljedeći: sa smetnjama u kretanju je 5,83%, sa problemima sa sluhom 2,48%, sa poteškoćama sa pamćenjem 2,02%, poteškoće u samostalnom staranju 2,12%, komunikacijske/poteškoće u govoru ima 1,09% populacije. Ovdje je jako važno naglasiti i rodnu razliku, gdje žene čine 9,56% a muškarci 7,48%. Ova značajna razlika ističe potrebu za rodno osjetljivim politikama kada je zaštita osoba sa invaliditetom u pitanju. Jednako važno je iz podataka vidljiv neujednačen obrazac razlike po opština u broju osoba sa invaliditetom, gdje je evidentno da je u opštinama na sjeveru Crne gore veći procenat osoba sa invaliditetom u odnosu na centralni, a posebno primorski dio (od 18% u Andrijevici do 3,5% u Budvi).

Evropska komisija u svojim izvještajima redovno ukazuje na probleme i obavezu države da se bavi pitanjima unapređenja položaja osoba sa invaliditetom. Ona navodi da "Crna Gora nije još uvijek uspostavila sveobuhvatne sistemske mehanizme izvještavanja UN, da su institucionalni kapaciteti još slabi, posebno u kontekstu zaštite ranijih grupa. Preporuke i mjere koje se navode u izvještaju: Uspostavljanje, finansiranje i adekvatno korišćenje mehanizama za nadzor, pokretanje konkretnih aktivnosti u skladu sa operativnim ciljevima iz Strategije 2022-2027, ojačati institucionalne kapacitete, osigurati pristupačnost javnih objekata, borbu protiv višestruke diskriminacije posebno prema ženama, djevojčicama i djeci sa invaliditetom".⁵ Osobe s invaliditetom u Crnoj Gori ne mogu u potpunosti da uživaju svoja prava i kontinuirano se suočavaju s različitim vrstama diskriminacije.

U dodatnim riziku od diskriminacije i isključenosti iz redovnih tokova života su žene s invaliditetom. U istraživanju iz **2023. godine** koje je sproveo Centar za demokratiju i ljudska prava, **CEDEM**, u **decembru 2023. godine** „Istraživanje javnog mnjenja o položaju i diskriminaciji OSI“⁶, na reprezentativnom uzorku od 1.011 ispitanika, OSI su, prema građanima, najviše diskriminisane u oblastima rada i zapošljavanja, obrazovanja i sporta. Istraživanje je identifikovalo različit nivo percepcije diskriminacije prema osobama sa mentalnim/intelektualnim invaliditetom nasuprot osobama sa fizičkim invaliditetom. Konkretno 220,1%građana smatra da su prava osoba sa mentalnim/intelektualnim invaliditetom veoma ugrožena, 37,7% da su prilično ugrožena, dok ih 19,9% smatra ugroženim u maloj mjeri. Postoji visok stepen socijalne solidarnosti, međutim, ovaj stepen solidarnosti je u odnosu na 2018. godinu opao, što nije ohrabrujuće.

Krovnna strateška dokumenta u Crnoj Gori, kao što su **Srednjoročni program Vlade Crne Gore 2022-2024**⁷ kao i **Nacionalna Strategija održivog razvoja do 2030. Godine**⁸, primarni akcenat stavljaju na eliminisanje diskriminacije osoba sa invaliditetom, kao i unapređenje njihovih prava. Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine predviđa aktivno bavljenje poboljšanjem uslova života osoba s invaliditetom u razlišitim segmentima života,

⁵ Izvještaj Evropske Komisije o Crnoj Gori za 2024. godinu, dio koji se odnosi na osobe sa invaliditetom, dostupno na: <https://enlargement.ec.europa.eu/generalpublications/montenegro-report-2024.pdf>

⁶ "Istraživanje javnog mnjenja o diskriminaciji OSI", CEDEM, 2023. Dostupno na: <https://www.cedem.me/wp-content/uploads/polozej-i-diskriminacija-osi-oktobar-2023.pdf>

⁷ Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore za period 2022-2024 s programom rada za 2022. godinu, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/7c683907-59a8-41e8-8a1f-72fde711eac>

⁸ Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, dostupno na: <https://www.gov.me/en/documents/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a>

stavljajući fokus na potrebu unapređenja dostupnosti zdravstvenih usluga i programa za lica s invaliditetom, izgradnji objekata za obrazovanje koji su prilagođeni djeci i licima s invaliditetom, odnosno koji su rodno senzitivni i koji pružaju bezbjedno, nenasilno, inkluzivno i djelotvorno okruženje za učenje za sve. Takođe, **Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2021-2025⁹** u djelu koji se odnosi na žene s invaliditetom, poseban značaj daje *Zaključnim zapažanjima o inicijalnom izvještaju Crne Gore*, od strane Komiteta za prava lica s invaliditetom (CRPD), koji je preporučio državi da uključi perspektivu invaliditeta u zakonodavstvo, politike i programe rodne ravnopravnosti, kao i rodnu perspektivu u zakonodavstvo i politike invalidnosti, te da razvije specijalizovane politike za ovu osjetljivu grupu.

Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027 predstavlja drugi strateški dokument ovog tipa usvojen u Crnoj Gori, koji stavlja primarni akcenat na efektivno suzbijanje svih oblika diskriminacije, kao i stvaranje uslova za uživanje jednakih prava u svim oblastima života licima s invaliditetom.¹⁰ Novi strateški dokument zadržava predviđenu strukturu strategije zastupljenu u prethodnom periodu, uz značajan dodatak dvije nove oblasti koje se odnose na zasebno tretiranje položaja:

- Žena i djevojčica s invaliditetom

- Djece s invaliditetom/djece sa smetnjama u razvoju na taj način će biti obezbjeđen ravnopravan pristup poštovanju prava lica s invaliditetom, preduzimanje specifičnih mjera, usluga i aktivnosti u odnosu na lica s invaliditetom, posebno uzimajući u obzir ranjivost njihovog položaja u društvu i specifične zahtjeve sa kojima se suočavaju.¹¹

U **Izveštaju o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2024. godinu**, je navedeno da se položajem osoba sa invaliditetom moraju baviti svi društveni akteri na sistemski i integrisan način. Osobe sa invaliditetom se i dalje suočavaju sa brojnim barijerama koje ometaju i/ili onemogućavaju njihovo puno i efektivno učešće u društvu. Posebno zabrinjava činjenica što pojedini zakoni i podzakonski akti nijesu usklađeni sa Konvencijom jer se, naročito u domenu socijalne i zdravstvene zaštite, ostvarivanje prava uslovljava kriterijumima koji proizilaze iz pogrešnih pristupa invaliditetu, kakvi su medicinski i funkcionalni modeli. Još uvijek nisu stvorene pretpostavke za jednak pristup obrazovanju i obrazovnom postignuću. Naime, vaspitno-obrazovne ustanove nemaju kadrovske, infrastrukturne, tehničke i druge neophodne uslove na bazi kojih bi se sprovodilo inkluzivno obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju, a zbog čega je, između ostalog, neprilativna praksa segregacije djece shodno vrsti smetnje. Dalje, deinstitutionalizacija se mora sprovoditi sistemski, na bazi slobodnog izbora i raznovrsnosti usluga za osobe sa invaliditetom, sa jasnim planom transformacije ustanova.¹²

⁹ Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine s Akcionim planom 2021-2022. godine, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, 2021, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/26b00c8cc-3b90-420e-a275-a29e1ff69648>

¹⁰ Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Podgorica, 2022, str. 2, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/95959c4e-e7f6-41f2-ab98-0fd115b89601>

¹¹ Ibid, str. 3

¹² Izveštaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, za period 1. januar - 31. jul 2023. godine, decembar 2024, dostupno na: https://www.ombudsman.co.me/docs/1707806232_polugodišnj%20izvještaj%202024_29122023.pdf

Strategija razvoja Sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2025. do 2028. godine¹³ uz prateći Akcioni plan za 2025. godinu, donijeta je u cilju unapređenja kvaliteta života korisnika socijalne i dječje zaštite i njihovog osnaživanja za samostalan i produktivan život. Ova Strategija za svoj opšti cilj imala unapređenje kvaliteta života korisnika socijalne i dječje zaštite i njihovu osnaženost za samostalan i produktivan život, dok su posebni ciljevi: 1) Unaprijeđen normativni okvir u socijalnoj i dječjoj zaštiti; 2) Unaprijeđen Sistema materijalnih davanja; 3) Unaprijeđene usluge socijalne i dječje zaštite; 4) Organizacija i standardi rada centara za socijalni rad i 5) Licenciranja pružalaca usluga i stručnjaka.

Takođe, usvojena je i **Strategija deinstitutionalizacije za period 2025-2028. godine**, uz detaljan Akcioni plan za 2025. godinu. Fokus Strategije je na:

- Prevenciju institucionalizacije;
- Razvoj vaninstitucionalnih usluga;
- Omogućavanje života u porodici ili lokalnoj zajednici i
- Unapređenje socijalno-edukativnih, savjetodavnih i terapijskih usluga.

Ova Strategija se odnosi na osobe sa invaliditetom kroz princip "najmanje restriktivnog okruženja i usmjerenost na život u zajednici, što je potkrijepljeno domaćim i međunarodnim obavezama, kao što je UN Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i Konvencija o pravima djeteta.

Od posebnog značaja je i realizacija **preporuka upućenih od strane Komiteta UN-a za prava osoba s invaliditetom**¹⁴, a u kontekstu gore navedenog, preporučuje da država preduzme sljedeće:

- Čl. 7. "(b) Preduzme hitne mjere usmjerene na deinstitutionalizaciju djece i izdvoji sva potrebna sredstva da bi osigurala da ona imaju pristup svim servisima u zajednici umjesto u dnevnim centrima ili bilo kom drugom izdvojenom okruženju; (c) Obezbjedi svoj djeci s invaliditetom, nezavisno od vrste oštećenja ranu intervenciju i razvojne servise u saradnji s predstavničkim udruženjima roditelja djece s invaliditetom, i na lokalnom nivou, u skladu s Konvencijom; i (d) Razvije efektivne kvalitetne servise podrške u zajednici za roditelje koji se brinu o djeci s invaliditetom",
- Čl. 12. "... u potpunosti uskladi legislativu s Konvencijom i zamijeni postojeće sisteme starateljstva i zamljenskog donošenja odluka sistemom podržanog donošenja odluka koje u potpunosti poštuju autonomiju, integritet, dostojanstvo, volju i preferencije osobe i uspostavlja transparentne i efektivne pravne lijekove za osobe s invaliditetom kojima je oduzeta poslovna sposobnost",
- Čl. 19. "Komitet apeluje na državu članicu da usvoji sveobuhvatnu strategiju deinstitutionalizacije¹⁵ s jasno definisanim rokovima za efektivnu deinstitutionalizaciju i da izdvoji adekvatna sredstva za njenu implementaciju. Takođe se preporučuje državi članici da: (a) Se obaveže da ne

¹³ Strategija razvoja Sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2025-2028. godine, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, Podgorica, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/a84acfb2-a53b-49a3-b865-81cae0e5>

¹⁴ Zaključena razmatranja o inicijalnom izvještaju Cme Gore, Komitet o pravima osoba s invaliditetom, 2021, dostupno na: <https://umhca.com/publikacije/>

¹⁵ Strategija deinstitutionalizacije za period od 2025-2028. godine, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, Podgorica, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/a84acfb2-a53b-49a3-b865-81cae0e5>

izgrađuju nove institucije ili druge oblike segregiranog okruženja i da umjesto toga razvije širok spektar usluga u zajednici, uključujući i na lokalnom nivou, koje odgovaraju potrebama osoba s invaliditetom i poštuju autonomiju, izbore, dostojanstvo i privatnost osobe i koji uključuju vršnjačku podršku i druge alternativne medicinskom modelu mentalnog zdravlja; (b) Ukinе koncept odmora u drugoj instituciji i osigura da osobe s invaliditetom mogu provesti odmor u zajednici; i (c) Obezbjedi učešće osoba s invaliditetom i njihovih reprezentativnih organizacija u svim fazama razvoja strategija i šema samostalnog života",

- Čl. 20. "...poboljša transparentan pristup asistivnim uređajima i tehnologijama kao i da osigura pristupačne i fer šeme za refundaciju kako bi se spriječili sve dodatne troškove i/ili administrativna opterećenja za osobe s invaliditetom",

- Čl. 28. "(a) redovno prati životne troškove osoba s invaliditetom i da u skladu s tim usklađuje socijalna davanja za osobe s invaliditetom; (b) Da u skladu sa stavom 41 (d) zaključnih razmatranja Komiteta za eliminaciju svih oblika nasilja nad ženama podiže svijest o važnosti ekonomske nezavisnosti žena s invaliditetom, uspostavi odgovarajuće procedure koje omogućavaju ženama s invaliditetom da prijave slučajeve kada su im primanja ili socijalna davanja oduzeta od strane članova porodice i da osigura da su socijalna davanja data direktno ženama s invaliditetom, a ne članovima njihovih porodica; (c) Da preduzme sve neophodne mjere, uključujući i legistivne, da osigura da je pravo na alimentaciju ženama s invaliditetom koje su napuštene od strane partnera uredno primijenjeno i da te žene, ukoliko žive ispod granice siromaštva dobijaju adekvatna socijalna primanja; i (d) Da prikuپی podatke o svoј dјeci s invaliditetom na lokalnom nivou i da obezbјedi da svako dјete ima pristup socijalnim davanјima na osnovu invaliditeta da bi imalo standard života iznad najnižeg životnog standarda",

- Čl. 31. "...da uspostavi jedinstven i sveobuhvatan sistem za prikupljanje, analizu i širenje podataka o stanju osoba s invaliditetom, razvrstane po polu, uzrastu, nacionalnosti, vrsti oštećenja, socioekonomskom statusu, zaposlenosti, mјestu prebivališta, kao i o barijerama s kojima se osobe s invaliditetom sreću u društvu. Komitet takođe preporučuje državi potpisnici da se služi metodologijom i pitanјima Vašingtonske grupe za statistiku u oblasti invaliditeta".

U Crnoj Gori je neophodno unaprijediti položaj osoba s invaliditetom i uključiti ih u sve oblasti društvenog života na ravnopravnoj osnovi s drugima, s posebnim akcentom na žene sa invaliditetom. Istraživanje, „**Žene s invaliditetom u zoni siromaštva**“, iz 2025. godine, koje je sproveo Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, pokazuje da ukupno čak 91,8% ispitanica živi sa prihodima koji djelimično ili potpuno ne pokrivaju osnovne troškove. Takođe, istraživanje je pokazalo da žene sa invaliditetom su marginalizovane u svim oblicima života i da je neophodno razviti specifičnu institucionalnu podršku i norme u strateskim dokumentima, koje ciljano adresiraju potrebe žena sa invaliditetom.¹⁶

Usluge socijalne i dječje zaštite dobijaju sve značajniju ulogu, iako još uvijek nije moguće govoriti o potpunom obuhvatu svih osoba s invaliditetom koje imaju potrebu za njima. Razvoj usluga osigurava aktivno učestvovanje u lokalnoj zajednici, bolji kvalitet života, ali i pravo na izbor i samoodređenje.

¹⁶ Istraživanje udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, „Žene s invaliditetom u zoni siromaštva“, UMHC-G, Podgorica, 2025, dostupno na: <https://umhcg.com/publicacije/>

Veliki broj OSI nije u prilici da se integriše u zajednicu zbog nedovoljne podrške razvoju njihovih kapaciteta, koji bi doprinijeli njihovoj većoj samostalnosti u svakodnevnom funkcionisanju. Pri tom, razvojem ovih usluga neće se doprinijeti samo boljem kvalitetu života OSI, već i članova njihovih porodica koji su obično dodatno opterećeni brigom i više svog vremena posvećuju obavljajući aktivnosti koje bi se trebale zadovoljavati kroz sistem korišćenja servisa podrške.

Zaštita ljudskih prava osoba s invaliditetom se sastoji kako u primjeni aktuelnih zakonskih rješenja, tako i u promociji prava, unapređenju usluga, povećanju kapaciteta stručnog kadra, itd. Prioritetni problemi u oblasti zaštite lica sa invaliditetom, čijem rješavanju će Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije i u **2026. godini** u okviru svojih nadležnosti doprinijeti u saradnji sa NVO sektorom, jeste **nedostatak ili nedovoljna zastupljenost, razvijenost i održivost usluga za podršku za život u zajednici, kako onih predviđenih zakonom, tako i onih inovativnih koje mogu unaprijediti sistem u ovom smislu.** Inovativne usluge mogu dopunjavati sistem usluga socijalne zaštite za koje su propisani normativi i minimalni standardi na način da u određenom vremenskom razdoblju odgovaraju specifičnim potrebama korisnika u unapređenju njihovog života.

Očekuje se da će nevladine organizacije koje imaju licencu za pružanje navedenih usluga i one koje će u budućem periodu dobiti istu, povećati kvalitet usluga iz domena socijalne i dječje zaštite.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
1. Istraživanje o diskriminaciji osoba s invaliditetom (OSI) i članova porodica OSI, poznanika ili srodnika OSI 2. Istraživanje javnog mnjenja o diskriminaciji OSI 3. Izvještaj sa popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, MONSTAT, 2023. 4. Istraživanje o sprovođenju preporuka Komiteta UN o pravima OSI u vezi s članom 19 Konvencije (Samostalni život i uključenost u zajednicu)	1. Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, dostupno na: https://umhcg.com/publikacije/ 2. Centar za demokratiju i ljudska prava, CEDEM, dostupno na: cg.me/vijesti.društvo/494839, i na portal Analitika.com. 3. Stanovništvo Crne Gore sa smetnjama i preprekama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, dostupno na: monstat.org 4. Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, dostupno na: https://umhcg.com/publikacije/

5. Izvještaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, za period 1. januar - 31. jul 2024. godine	5. Izvještaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, za 2024. godinu, Vlada Crne Gore, dostupno na: 1707806232_polugodisnji_izvjestaj_2024_29122023.pdf (ombudsman.co.me)
6. Commission staff working document, Montenegro 2023 Report, Brisel, 2023.	6. Evropska Komisija, dostupno na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2023_en

a. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi s identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
1. Konvencija UN o pravima osoba s invaliditetom, dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/b3db3202-9de1-4b25-8cda-29dea4c97dbb	1. Član 3 Opšta načela; Član 7 Djeca s invaliditetom; Član 19 Samostalni život i uključenost u lokalnu zajednicu
2. Ustav Crne Gore	2. Član 68 Zaštita lica s invaliditetom
3. Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti Crne Gore	3. Član 4 Cilj socijalne i dječje zaštite, Član 60 Vrste usluga; Član 62 Podrška za život u zajednici
4. Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2022-2027 s akcionim planom za 2023-2024, dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/e9659c4e-e7f6-41f2-ab98-0fd115b80601	4. Strategija: Socijalna zaštita, adekvatan životni standard, samostalan život i život u zajednici; Djeca s invaliditetom/djeca sa smetnjama u razvoju; Akcioni plan: Operativni cilj 2: Stvaranje uslova za eliminaciju svih oblika diskriminacije i društvene isključenosti s kojima se suočavaju djeca s invaliditetom u svim oblastima od značaja za postizanje pune ravnopravnosti i jednakog položaja u društvu; Operativni cilj 5: Obezbjediti punu ravnopravnost i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje

5. Strategija razvoja Sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2018. do 2022. godine, dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/a84acb2-a53b-49a3-b865-81caeba0ec5 6. Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2025-2028, dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/5a3953b9-2d5f-43ab-b79e-c97454441c49 7. Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine 8. Strategija deinstitucionalizacije za period od 2025-2028. godine 9. Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2022-2027. godine 10. Strategija Savjeta Evrope o licima s invaliditetom 2017-2023, dostupno na: https://rm.coe.int/16806fe7d4 11. Izvještaj Evropske Komisije o napretku Crne Gore za 2023. godinu, dostupno na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2023_en	zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici. 5. Posebni cilj 3: Unaprijeđene usluge socijalne i dječje zaštite i stvoreni preduslovi za nastavak deinstitucionalizacije 6. POSEBNI CILJ 1: Unaprijediti socijalnu odgovornost i integrativni pristup koji omogućava podsticanje socijalne inkluzije, povećanje kvaliteta života i korišćenje kapaciteta za samostalan život. POSEBNI CILJ 2: Unaprijediti usluge socijalne zaštite POSEBNI CILJ 3: Unaprijediti sistem kvaliteta usluga 7. Vlada Crne Gore, dostupno na: https://www.gov.me/en/documents/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a 8. Vlada Crne Gore, dostupno na: https://www.gov.me/en/documents/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a 9. Vlada Crne Gore, dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/26b0c8cc-3890-426e-a275-a29e1ff69648 10. Jednakost i nediskriminacija 11. Poglavlje 19, Socijalna politika i zapošljavanje
--	--

b. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatora za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
- Licenciranje novih NVO koje će pružati usluge dnevnog boravka, pomoći u kući (naročito u ruralnim područjima), personalnog asistenta, svratišta i stanovanja uz podršku licima s invaliditetom, koje su neophodne za adekvatan i samostalan život i koje će doprinjeti povećanju društvene inkluzije lica s invaliditetom (ispunjavanjem propisanih kriterijuma u Pravilniku o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici ("Službeni list Crne Gore", br. 063/19 od 18.11.2019, 053/24 od 7.6.2024, 062/24 od 28.6.2024)). - Već licencirane NVO da pružaju usluge dnevnog boravka, pomoći u kući (naročito u ruralnim područjima), personalnog asistenta, svratišta i stanovanja uz podršku licima s invaliditetom, koje su neophodne za adekvatan i samostalan život i koje će doprinjeti povećanju društvene inkluzije lica s invaliditetom. - Pružanje inovativnih usluga za OSI za koje nije potrebno posjedovati licencu.	a) 3 nova dnevna boravka za OSI u 2026. godini b) 5 novih licenci nevladinih organizacija za pružanje usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite u 2026. godini, c) Pružene usluge dnevnog boravka za najmanje 60 OSI u 2026. godini, d) Pružene usluge pomoći u kući za najmanje 50 korisnika u 2026. godini, e) Angažovano najmanje 20 personalnih asistenta u 2026. godini, f) Najmanje 20 korisnika usluga personalnog asistenta u 2026. godini. g) Najmanje 300 OSI koristilo inovativne usluge,	- Kvartalni i završni izvještaji projekata/programa nevladinih organizacija koji se dostavljaju Ministarstvu rada i socijalnog staranja o svim aktivnostima u toku realizacije projekata, kao i njihova narativna i finansijska dokumentacija, - Neposredna komunikacija s predstavnicima nevladinih organizacija radi boljeg uvida i kvalitetnijeg izvještavanja o svim aktivnostima i rezultatima projekata/programa, - Terenski monitoring nevladinih organizacijama koje realizuju projekte/programme u oblastima od javnog interesa iz nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja,

• Organizovanje raznih treninga, edukacija i obuka zaposlenima u centrima za socijalni rad i drugim ustanovama socijalne i dječje zaštite s ciljem podizanja svijesti o konceptu ljudskih prava OSI i garancijama međunarodnih standarda u ovoj oblasti, različitim uslugama iz oblasti socijalne i dječje zaštite i drugim srodnim temama iz ove oblasti. • Osigurati da OSI, naročito žene s invaliditetom imaju jednak pristup svim pravima garantovanim Konvencijom na način što će se poboljšati njihovo efektivno učešće u aktivnostima i povećati komunikacija s organizacijama osoba s invaliditetom, posebno kroz pružanje podrške besplatnog pravnog savjetovanja.	h) Najmanje 100 zaposlenih u CSR i drugim ustanovama SDZ pohađalo obuke u 2026. godini, i) Najmanje 100 OSI pohađalo obuke u 2026. godini, j) Obezbijeđeno besplatno pravno savjetovanje za najmanje 30 OSI u 2026. godini, k) najmanje 35% žena OSI uključeno u realizaciju projektnih aktivnosti.	• Prisustvo predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja različitim javnim događajima i radionicama koji spadaju u projekte aktivnosti nosilaca projekata, • Medijske i druge promocije projektnih aktivnosti koje pružaju širu sliku za evaluaciju projekata. Sve gore navedeno omogućava da se izvide zaključci, statistike i vrši vrednovanje doprinosa projekata u rješavanju definisanih problema. Sve aktivnosti koje podrazumijevaju monitoring i evaluaciju projekata služe kao baza za buduće definisanje prioriternih problema i željenog stanja, kako bi se podržali i finansirali projekti nevladinih organizacije koje imaju kapacite da se bave ovom izuzetno složenom i osjetljivom oblasti, a na taj način budžetska sredstva raspodijelila nakvalitetan i odgovoran način.
---	---	--

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2026. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2026. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
❖ Operativni cilj 5: Obezbjediti punu ravnopravnost i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici (Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027) Oblast socijalne i dječje zaštite kroz projekte nevladinih organizacijama promovisu i podržavaju: 1. Unaprijeđene vaninstitucionalne oblike podrške licima s invaliditetom 2. Pluralizam usluga	U cilju realizacije ovog cilja, nevladine organizacije projektima mogu doprinijeti na sledeći način: • sprovođenjem istraživanja slučajeva nasilja nad osobama s invaliditetom u ustanovama socijalne zaštite, • postojeće servise i usluge za prijavu nasilja i postupanje po prijavama učiniti pristupačnim za OSI, • edukacijom stručnih radnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite o osnovnim pravima i uslugama za OSI, • medijskom promocijom usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite za OSI u cilju stvaranja uslova za njihov samostalan život, 1. Potrebno je unaprijediti podršku organizacija civilnog sektora u cilju unapređenja standarda i kvaliteta usluga za podršku za život u zajednici – dnevnog boravka, pomoći u kući (naročito u ruralnom području), svratišta, stanovanja uz podršku i personalnog asistenta, kao i podršku za licenciranje nevladinih organizacija i stručnih radnika. Time bi se omogućilo kvalitetnije sagledavanje kapaciteta za pružanje navedenih usluga i stvaranje mogućnosti za pružanje novih, ali i povećanje broja pružaoca usluga. 2. Uključujući nevladin sektor u pružanju usluga socijalne i dječje zaštite unapređuje se pluralizam usluga i vaninstitucionalnu zaštitu OSI. 3. Pružanjem i razvojem usluga za integraciju djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju/s invaliditetom, kao i mladih, odraslih i starijih lica

3. Integracija djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju, kao i mladih, odraslih i starijih lica s invaliditetom u društvenu zajednicu u što većoj mogućoj mjeri

s invaliditetom unapređuje se njihovo aktivno učešće u svim sferama života, kao i njihov položaj i ostvarivanje potencijala.

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI
MINISTARSTVA

- a. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2026. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
"Snagom ravnopravnosti do promjena"	600.000,00€	Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama

- b. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2026. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe

Glavni korisnici projekata, tj. direktna ciljna grupa, koja će se finansirati putem javnog konkursa su **djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju/s invaliditetom, kao i mlada, odrasla i starija lica s invaliditetom. Očekivani broj korisnika** koji će biti obuhvaćeni projektima nevladinih organizacija je **najmanje 450**. Ciljne grupe će biti uključene u saradnji sa institucijama sistema iz oblasti socijalne i dječje zaštite, prije svega s centrima za socijalni rad.

Indirektne ciljne grupe su porodice djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju, mladih, odraslih i starijih, ustanove socijalne i dječje zaštite, lokalne zajednice, kao i društvo u cjelini.

Prema Konvenciji UN o pravima lica s invaliditetom, **lice sa invaliditetom** je lice koje ima dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja, koja u sadejstvu s različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće ovih lica u društvu na osnovu jednakosti s drugima.

Uslugu dnevnog boravka obezbijediti za:

1. najmanje 25 djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom;
2. najmanje 45 odraslih i starijih lica s invaliditetom, s posebnim akcentom na žene.

Usluga pomoći u kući obezbijediti za:

1. najmanje 50 odraslih i starijih lica s invaliditetom s posebnim akcentom na žene.

Usluga personalne asistencije obezbijediti za:

1. najmanje 20 odraslih i starijih lica s invaliditetom, s posebnim akcentom na žene.

Druge inovativne usluga u oblasti socijalne i dječje zaštite obezbijediti za:

1. najmanje 200 djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom;
2. najmanje 150 odraslih i starijih lica s invaliditetom, s posebnim akcentom na žene.

Pravo na samostalan život i uključenost u lokalnu zajednicu definisan je članom 19 Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom. Lepeza različitih usluga koje se nude OSI, u zavisnosti od njihovih individualnih potreba, jeste način da se omogući život nezavistan od članova porodice. S tim u vezi, **personalna asistencija**, kao ključ za samostalan život, pruža se na osnovu procjene ličnih potreba svake OSI pojedinačno koja ispunjava uslove za korišćenje ove usluge. Uslugu pruža obučeni personalni asistent, koji je obezbjeđuje na način, na mjesto i u vrijeme koje je korisniku potrebno, poštujući sve principe ove usluge. Korišćenjem usluge personalne asistencije osobama s invaliditetom se stvara mogućnost za obrazovanje, zapošljavanje i druge vidove aktivnog participiranja u zajednicu. Dodatno, u skladu s *Pravilnikom o blizim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici ("Službeni list Crne Gore", br. 063/19 od 18.11.2019)*, usluga personalne asistencije pruža se korisniku lične invalidnine, odnosno dodatka za njegu i pomoć koji je u radnom odnosu, odnosno uključen u sistem visokog obrazovanja, odnosno sistem obrazovanja odraslih. Za uslugu personalne asistencije u Crnoj Gori su trenutno licencirana 4 udruženja.

U skladu s gore navedenim *Pravilnikom*, **dnevni boravak** se obezbjeđuje: djetetu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, mladom licu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, djetetu s problemima u ponašanju, odraslom i starom licu i odraslom i starom licu s invaliditetom. Pružalac usluge dnevnog boravka dužan je da korisniku obezbijedi nekoliko različitih usluga (podrška razvoju socijalne inkluzije, radno-okupacionu terapiju, razvoj motoričkih i socijalnih vještina i kognitivnih sposobnosti, podršku porodici, itd), zatim njegu, psihosocijalnu i medicinsku rehabilitaciju, vaspitno – obrazovni rad, individualni i grupni rad, edukaciju roditelja za samopomoć i pomoć svojoj djeci, itd.

Do sada je osnovano 18 dnevnih centara za djecu i mlade sa smetnjama i teškoćama u razvoju, i to: Pogorica (2), Cetinje, Berane, Danilovgrad, Herceg Novi, Plav, Mojkovac, Nikšić, Pjevlja, Rožaje, Ucinj, Bijelo Polje, Budva, Tivat i Golubovci, dnevni boravak u JU Dječji dom "Mladost" Bijela, i u sklopu JU Resursni centar za sluh i govor "dr Peruta Ivanović" Kotor. U cilju razvoja usluga za starija lica u okviru JU Dom za stare "Grabovac" u Risnu otvoren je

dnevni boravak za odrasla i stara lica s invaliditetom, s posebnim fokusom na dementne korisnike, kao i dnevni boravci za stara lica u JU Dom starih "Bijelo Polje" i JU Dom starih "Pijevlja", Caritas Barske nadbiskupije dnevni boravak za odrasla i stara lica s invaliditetom. U cilju unapređenja zaštite odraslih i starijih lica s invaliditetom uspostavljeno je 7 dnevnih boravaka za odrasla i stara lica i odrasla i stara lica s invaliditetom, i to u: Nikšiću 2, Cetinju, Pijevljima 2, Risnu i Bijelom Polju.

Pomoć u kući obuhvata obavljanje kućnih poslova, pripremu hrane, nabavku namirnica ili gotovih obroka, održavanje higijene i/ili zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba. Prema *Pravilniku*, ova usluga se pruža djetetu sa smetnjama i teškoćama u razvoju i odraslom i starom licu s invaliditetom. Za pružanje usluge pomoći u kući u Crnoj Gori je licencirano 9 pružalaca usluga.

Pružanjem usluga: dnevnog boravka, pomoći u kući (naročito u ruralnim područjima), personalnog asistenta, kao i drugih inovativnih usluga u oblasti socijalne i dječje zaštite će se omogućiti zadovoljenje svakodnevnih potreba i samostalnog života osoba s invaliditetom. Obezbeđivanjem ovih usluga sprečava se ili se svodi na minimum institucionalizacija OSI, što će imati pozitivne efekte kako na same OSI, tako i na cijelo društvo.

Potrebe na koje projekti NVO treba da odgovore u 2026. godini treba da budu u vezi s obezbjeđivanjem uslova za puno i aktivno učešće OSI u zajednici na ravnopravnoj osnovi s ostalim građanima, kroz razvoj i primjenu politike pružanja jednakih početnih mogućnosti, obezbjeđivanje usluga OSI u skladu s njihovim realnim potrebama, a sve u skladu s međunarodnim standardima i mogućnostima države.

Pored sistema socijalne i dječje zaštite, preduslovi za samostalni život se nalaze i u drugim javnim politikama, koje podrazumijevaju adekvatan pristup javnom saobraćaju, zdravstvenom sistemu, obrazovanju, itd. Samostalan život OSI je moguć u društvu bez fizičkih, institucionalnih i psihosocijalnih prepreka.

c. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
" Snagom ravnopravnosti do promjena "	25

- d. Navedi najviši i najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa: "Zajedništvom do samostalnosti"		
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 15.000 eura		Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 30.000 eura

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: "Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa."

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

- a. Navedi na koji način je u skladu s važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovale u konsultacijama
Javnim pozivom ostavljena mogućnost dostavljanja komentara na adresu Ministarstva i elektronskim putem.		

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

- a. Navesti broj službenika/ca i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ca zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ca zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
"Snagom ravnopravnosti do promjena"	3	Mirela Murić Kaluđerović Snežana Vešović Marina Kamberović

Ovjera ministra:

Damir Gutić Ime i prezime	 Polpis
---	---

Obradila: Mirela Murić Kaluđerović

Pozicija: Samostalna savjetnica / Direkcije za saradnju s nevladinim organizacijama i monitoring projekata
e-mail: mirela.muric@mssd.gov.me